

CUPRINS

I. ARGUMENT	6
II. CUTREMURELE DE PĂMÂNT ÎN ROMÂNIA	19
2.1. Cutremurul din 10 Noiembrie 1940	24
2.2. Cutremurul din 4 Martie 1977	26
2.3. Manifestări de solidaritate cu poporul român	29
2.4. Pierderea unor personalități	31
2.5. Semne prevestitoare	32
III. INUNDAȚIILE ȘI VARIAȚIILE CLIMATICE	36
3.1. Scurt istoric al inundațiilor în teritoriile românești	36
3.2. Efectele negative ale inundațiilor din anul 1970	43
3.3. Potopul lovește Gherla	46
3.4. După ploaie, răsare soarele	48
3.5. Mediașul inundat	48
3.6. Unda de șoc	50
3.7. Alba Iulia și dezastrul cauzat de inundații	51
3.8. Inundațiile din 1975	52
3.9. Inundațiile din 1991	54
IV. EPIDEMIILE	57
4.1. Începuturile medicinei românești și nașterea epidemiologiei	57
4.2. Mijloace tradiționale de luptă împotriva epidemiilor	62
4.3. Ciuma	65
4.3.1. Patologia Ciumei	65
4.3.2. Istoricul ciumei în țara noastră	68
4.3.3. Chipul ciumei	71
4.3.4. Boala – pedeapsă trimisă de Dumnezeu.....	74
4.3.5. Bolile, epidemiile și superstițiile	77
4.4. Holera	78
4.4.1 Caracteristici patologice și epidemiologice.....	78
4.4.2. Substratul și manifestările holerei	80
4.4.3. Primele pandemii holerice	84
4.4.4. Marea epidemie din 1831 – „Năprasnica molimă din Moldova”.....	86

4.4.5. Primul val epidemic de holeră (prima jumătate a secolului al XIX-lea).....	101
4.4.5.1. Spaimetele din Țara Românească.....	101
4.4.5.2. Epidemia de holeră în Transilvania	107
4.4.5.3. Epidemia din 1836.....	114
4.4.6. Al doilea val epidemic:Holera în timpul Revoluției de la 1848.....	121
4.4.6.1. Holera în Moldova.....	123
4.4.6.2. Holera în Țara Românească.....	130
4.4.6.3. Holera în Transilvania	137
4.4.7. Al treilea val epidemic (a doua jumătate a secolului al XIX-lea)	139
4.4.7.1. Flagelul holerei în timpul Războiului din Crimeea	139
4.4.7.2. Holera în Dobrogea.....	144
4.4.7.3. Molima dinspre Sud trece Dunărea	146
4.4.7.4. Revenirea holerei în Principate.....	151
4.4.7.5. Revenirea holerei în Transilvania	155
4.4.7.6. Ultima epidemie de holeră din secolul al XIX-lea	157
4.4.8. Holera în timpul Primului Război Mondial.....	157
4.4.8.1. Infestarea trupelor românești	158
4.4.8.2. Holera din 1913	161
4.4.8.3. Epidemiile din 1916-1917	163
4.4.9. Holera postbelică (secolul XX)	164
4.4.9.1. Valul epidemic de holeră din 1960-1961.....	165
4.4.9.2. Recente incursiuni ale holerei în țara noastră	166
4.4.10. Alte pandemii: pelagra, tuberculoza, tifosul exantematic, ...	168
4.4.10.1. Pelagra în România	169
4.4.10.2. Tuberculoza.....	177
4.4.10.3. Tifosul exantematic (febra tifoidă).....	185
V. FENOMENUL FOAMETEI.....	191
5.1. Foametea ca problemă istoriografică.....	191
5.2. Foametea ca problemă a societății.....	201
5.3. Amprenta factorului climatic în procesul foametei	204
5.4. Cauzele Marii Foamete din Transilvania (1813-1817)	207
5.4.1. Creșterea populației și implicațiile acesteia	212
5.4.2. Importurile de cereale și alte alimente.....	214
5.4.3. Alimentație versus boli în timpul Marii Foamete	218

5.5. Foametea în secolul XX	223
5.5.1. Primul Război Mondial	223
5.5.2. Criza economică	224
5.5.3. Perioada interbelică	233
5.5.4. Al doilea Război Mondial	234
5.5.5. Regimul comunist.....	241
VI. FENOMENELE ASTRONOMICE	244
6.1. Cometele	244
6.2. Superstițiile poporului referitoare la intemperii atmosferice	251
VII. ÎNCĂLZIREA GLOBALĂ	255
7.1. Modificările climatice și cataclismele latente	255
7.2. Industrializarea masivă	257
7.3. Criza demografică	258
7.4. Despăduririle	259
7.5. Efectul de seră	260
7.6. Prognoze pesimiste pentru România anilor ce vin	264
7.7. Remediile posibile	264
7.8. Dezastre pricinuite de oameni naturii	265
7.9. Încălzirea globală și epidemiile	265
7.9.1. Virusuri mortale.....	266
7.9.2. Virusuri mortale	268
7.9.3. Afecțiunile cardiace.....	269
VIII. CONCLUZII	271
IX. BIBLIOGRAFIE	275
X. ANEXE	287

Cuvinte cheie: istorie, mentalități colective, dezastre naturale, cutremure, inundații, epidemii, foamete, fenomene astronomice, încălzire globală.

Rezumat

În lucrarea de față mi-am propus să abordez o temă din perspectiva istoriei mentalităților colective, privind istoria culturală a catastrofelor naturale din secolul al XIX-lea și din secolul al XX-lea. Istoria culturală a catastrofelor naturale, nu este neapărat o temă nouă, însă nu a beneficiat de un studiu temeinic până în prezent din partea istoricilor de mentalități colective. Față de posibiul cititor al acestui lucrări de doctorat, îi sunt dator cu câteva explicații: lucrarea de față își propune să analizeze insecuritatea, angoasa și spaima individuală și colectivă a oamenilor, față de catastrofele naturale, cu care aceștia s-au confruntat în această perioadă, adică sec. XIX-XX.

În cuprinsul acestei lucrări voi enumera catastrofele naturale care și-au lăsat amprenta asupra unei societății tradiționale, cu o trecere spre o societate modernă în spațiul nostru istoric, însă vom constata că deși s-au schimbat generațiile spaima și insecuritatea au rămas aceeași sau aproximativ aceeași.

Baza acestei lucrări care se vrea a fi o cercetare aprofundată v-a trebui să opereze mai mult cu instrumentele care țin de psihologia colectivă. Pe lângă instrumentele folosite voi încerca să introduc și câteva mărturii personale ale celor care au luat parte în mod direct la aceste catastrofe: însemnări de călătorie împreună cu știri despre invazii străine, schimbării de domni, jafuri cât și unele relatări ale presei din acea vreme, care își fac simțită prezența asemenea unor variații climaterice de tot felul, care vin să deregleze ritmurile de viața obișnuite. Nu se exclude și o prezentare a modului în care societatea din acea perioadă pune aceste catastrofe pe seama unor pedepse divine.

Înainte de toate îmi propun să fac o scurtă prezentare a tipurilor de catastrofe naturale care au avut loc în secolul al XIX-lea și secolul al XX-lea din punct de vedere socio-economic, pentru a putea observa dacă evenimentele petrecute în această perioadă de timp au avut o influență asupra atitudinilor și sentimentelor societății, dar și prin dimensiunea socială, umană și politică, care vor evidenția anumite caracteristici speciale ale modului de a reacționa la provocările schimbării climatului. Însă se dispune doar de o infimă parte din această vastă problematică a relațiilor omului cu mediul natural, anume impactul calamităților naturale asupra societății umane.

Din punct de vedere climatic principalele calamități naturale ale secolul al XIX-lea și al secolului al XX-lea au fost: cutremurele de pământ, inundațiile, epidemiile, foametea și fenomenele astronomice, toate acestea au constituit momente grave, de ruptură în evoluția oricărei societăți. Manifestarea lor mai mult sau mai puțin previzibilă a pus indivizii și comunitățile umane într-o situație limită aparent fără ieșire, care generează mutații multiple în planul psihologiei colective. Variațiile climaterice sau mai bine zis capriciile unei naturi resimțite de cele mai multe ori dușmănoasă și dură, au întreținut o atmosferă de neliniște, incertitudine și

teamă în societățile tradiționale.

Încă de la începutul secolului al XIX-lea țara noastră s-a confruntat cu schimbări majore de temperatură, clima fiind una instabilă alternând în permanență între secetă, inundații, primăveri ploioase, ierni geroase și prelungite cu căderi masive de zăpada și ger aprig.

Epidemiile au constituit o cauză importantă a mortalității și morbidității în rândul populației. Epidemiile și mai cu seamă statistica bolilor epidemice sunt privite și ca un indicator al stării de sănătate al populației, al nivelului igienic într-o colectivitate precum și al asurilor statale de ocrotire a sănătății. Am încercat să fac o prezentare a principalelor epidemii ce au avut efecte negative asupra oamenilor și asupra societății românești în general. Astfel în capitol IV al lucrării am dorit să redau câteva dintre momente din începuturile medicinei științifice românești, pentru a releva rolul acesteia în combaterea și prevenirea bolilor.

Evenimentele morbide au reprezentat o constantă a existenței umane, influențând evoluția acesteia, generând evenimente și situații, care au scris și rescris istoria. Cercetarea modului în care s-a manifestat boala, mai ales în formele sale epidemice, scoate la iveală un trecut al nenorocirilor și suferinței societăților din diferite perioade de timp.

Problematika foametei, tratată în capitolul V, este destul de bine reprezentată din punct de vedere al documentației. Poate părea de-a dreptul surprinzător numărul relativ mare de documente de care istoricii interesați de acest aspect se pot folosi și, ceea ce este mai important este faptul că imaginea obținută este una destul de globală, de vreme ce acestea provin de la ambele paliere ale societății, atât din rândul celor de “sus”, care au de obicei caracter oficial (ordine referitoare la ajutoare în caz de lipsuri, acte referitoare la importuri și exporturi, rapoarte ale ministerului agriculturii sau al comerțului, state referitoare la consumul unor localități), cât și din rândul celor de “jos”, care, mult mai afectați de efectele ei doreau să lase posterității, în unele cazuri, consemnării despre drama lor, făcând însemnări marginale, nu de puține ori solicitând prin diferite scrisori sau alte documente ajutor din partea autorităților sau împrumuturi de la diferite regiuni în speranța depășirii crizei. Însemnările lăsate de diferiți călători care tranzitau spații aflate sub imperiul acestei calamități, diferite testamente prin care se făceau donate după moarte unor familii sărace sau Bisericii în speranța asigurării pentru urmași a unei stabilități, un număr mare de mărturii, rapoarte, pot constitui la rândul lor importante surse care să servească la realizarea unei astfel de istorii.

Capitolul VI al acestei lucrări tratează: fenomenele astronomice și atmosferice, apariții stranii și inexplicabile au ridicat numeroase și grave semne de întrebare pentru semenii noștri din toate timpurile. Privite întotdeauna cu interes, de cele mai multe ori cu îngrijorare și teamă, aceste fenomene de o natură specială au scăpat multă vreme puterii de înțelegere rațională, rămânând la nivelul imaginarului din toate timpurile creații malefice ale unor forțe supranaturale, copleșitoare. Fără a produce catastrofe, evenimentele astronomice importante au afectat în trecut

într-o mai mare măsură decât în zilele noastre, mentalul colectiv.

Reprezentând evenimente cosmice, fenomenele astronomice importante, în primul rând eclipsele totale de soare și de lună sau cometele, au putut fi observate de la mari distanțe, din diferite locuri ale planetei noastre. Cometele sunt apariții spectaculoase, acestea au provocat la fiecare apariție momente de spaimă și isterie colectivă de mari proporții.

Ca expresie a interesului constant al poporului nostru față de asemenea „evenimente cerești” însemnările românești vechi conțin un număr important de mărturii referitoare la fenomene insolite observate pe cerul țării noastre, știri notate de către locuitori ai diferitelor regiuni, aparținând celor mai diferite clase sociale.

Unul din fenomenele catastrofice care preocupă în prezent omenirea este încălzirea globală. Aceasta din cauza faptului că, după ani de liniște, care au determinat problemele de mediu să nu intereseze aproape pe nimeni, anii sfârșitului de mileniu și început de secol XXI sunt presărați cu o multitudine de catastrofe, care i-au făcut pe oamenii de știință să declare că acestea se datorează fenomenului de „încălzire globală”, care aduce cu sine modificarea climei pe tot globulul pământesc

Acest fenomen al încălzirii globale, tratat în capitolul VII, poartă denumirea generică data fenomenului schimbărilor climaterice și reprezintă una din cele mai „fierbinți” teme ale științei contemporane. Nu este pentru nimeni un secret că, la nivel global clima suferă schimbări majore. Cât de dramatice și de rapide vor fi acestea pe viitor și ce înfățișare vor lua ele nimeni nu poate spune.

Fenomenul de încălzire globală a Pământului din ultimul secol, mai accentuat după anul 1983, a devenit o preocupare de tot mai serioasă pentru întreaga populație a globului. Specialiștii români în domeniul mediului arată posibilitatea că, în mai puțin de 25 de ani, România să își schimbe radical înfățișarea, fiind lovită în fiecare an de secete, inundații și tornade tot mai dese. Deci omul trebuie să trăiască în strânsă legătură cu natura pe care azi o neglijează. Iar neglijarea naturii și acțiunea permanentă, negativă asupra ei vor duce la un cataclism latent dar sigur. Acțiunile civilizației umane sunt direcționate în sensul distrugerii iminente, ele fiind caracteristice unei civilizații de autodistrugere.

Natura înconjurătoare a suscitât dintodeauna și probabil va suscita mereu interesul oamenilor, în eforturile lor de a pătrunde și dezlega misterele universului, de a cunoaște, explica și înțelege fenomenele din jurul lor, precum și rosturile propriei vieți. Stârnit și întreținut de o irezistibilă curiozitate față de orizonturile îndepărtate ale spațiului și timpului, marile întrebări rămase fără răspuns, acest interes a dat naștere unui sentiment de perpetua neliniște și angoasă,, sentiment pe care nici progresele științifice și tehnice ale timpului nu au reușit să îl diminueze.